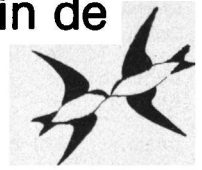


Ontwikkelingen in de broedvogelstand van Huiszwaluwen in de Flevopolders in de jaren 1966-1985



Jelle Harder

Inleiding

Het tellen van het aantal broedende Huiszwaluwen in een bepaald gebied is in vele opzichten een bijzondere aangelegenheid. Allereerst gaat het de teller er natuurlijk om te weten hoeveel broedparen aanwezig zijn. Het aardige hiervan is dat je dat na een of twee tellingen direct kan vaststellen. Je hoeft dus niet, zoals bij zeer vele andere vogelsoorten, veel vaker te tellen. Het tellen kan bovendien op elk uur van de dag gebeuren. In de regel kun je de nesten ook gemakkelijk zien en dus het aantal goed bepalen.

Doordat het aantal tellingen dat gedaan moet worden, zo gering is, kun je zo'n onderzoekje jarenlang volhouden. Bovendien zijn de telgegevens snel te vergelijken met die uit voorgaande jaren. Wanneer een telgebied jaren achtereen onderzocht wordt ben je er als teller aan gewend geraakt dat onder het aantal broedparen sterke schommelingen kunnen optreden. Ook heb je dan meermalen ondervonden dat niet iedereen blij is met de aanwezigheid van broedende Huiszwaluwen!

In het hierna volgende zullen wij het verloop van de huiszwaluwenstand in verschillende kolonies in Oostelijk en Zuidelijk Flevoland aan een nadere beschouwing onderwerpen.

Vanaf 1966 worden er in Flevoland huiszwaluwnesten geteld. Aanvankelijk werd dit alleen gedaan door W. de Jong bij het Gemaal Wortman en door J. Philippona bij het Gemaal Colijn en het Gemaal Lovink. Sinds

1970 zijn vrijwel alle gegevens verzameld door schrijver dezes (Harder 1978).

In de beginjaren van het onderzoek beperkten de tellingen zich tot enkele lokaties. Gaandeweg werd hieraan uitbreiding ge-

Op de voorgrond het Gemaal Wortman en de Lage Vaart in Lelystad-Haven. Op de achtergrond het Oostvaardersdiep en de Houtribsluizen, waarvan de zeven heftorens goed zichtbaar zijn, 6 maart 1978.

Foto: Rijkswaterstaat, Directie Zuiderzeewerken.**



jaar	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985
Wortman	141	180	290	230	191	150	162	135	178	90	95	130	158	170	180	230	247	61	11	12
Colijn	65	59	76	100	150	?	?	109	98	72	108	147	130	104	?	?	?	?	?	?
Lovink	64	51	52	70	?	?	?	106	130	56	49	46	55	29	33	37	25	21	20	21
De Blocq van Kuffeler					—	—	5	62	83	70	19	14	24	46	35	11	8	12	48	46
totaal	270	290	418	400(341)	(150)(167)	412	489	288	271	337	367	349(248)	(278)(280)	(94)	(79)	(79)				

Tabel 1. Aantal huiszwaluwnesten aan de gemalen in Oostelijk en Zuidelijk Flevoland.

ven zodat in de te bespreken tabellen de aanvangsjaren wat verschillen.

Bij de uitwerking van de telresultaten zijn gegevens van zeer kleine kolonies, onvolledig getelde objecten of andere die niet relevant zijn voor het totaalbeeld van het populatieverloop, uit de hier vermelde tabellen wegge laten. Achtereenvolgens zullen wij de ontwikkeling bespreken bij de gemalen, de Lage en Hoge Knarsluis, de Nijkerker sluis en de Houtribsluizen en ten slotte de bruggen.

Gemalen

In Oostelijk Flevoland bevinden zich drie grote gemalen namelijk Wortman, Colijn en Lovink. In Zuidelijk Flevoland is er één gemaal, het Gemaal De Blocq van Kuffeler.

Zoals in de inleiding al is opgemerkt beperkte het tellen zich aanvankelijk tot de drie eerst genoemde gemalen*.

Na het droogvallen van de polder Zuidelijk Flevoland in 1968 werd er vanaf 1970 bij het Gemaal De Blocq van Kuffeler al gekeken of er zich Huiszwaluwen gingen vestigen. In 1972 werd dat een feit. In tabel 1 is van deze broedplaatsen een overzicht gegeven met de aantallen per jaar.

Het aantal nesten aan Gemaal Wortman is in dit overzicht gedurende de laatste twintig jaar weergegeven. Dat zijn tevens alle beken-

de gegevens. Wanneer hier voor het eerst Huiszwaluwen hun nesten bouwden is niet te zeggen. Er zullen niet veel gebouwen in ons land zijn die gedurende zo'n lange reeks jaren op Huiszwaluwen zijn gecontroleerd. De waarnemingen bij het Gemaal Colijn beginnen ook in 1966. Met een onderbreking van twee jaar werd de broedvogelstand goed bijgehouden tot en met 1979. Daarna is er helaas niet meer geteld.

Ook van Gemaal Lovink dateren de eerste telresultaten uit 1966. In 1970, 1971 en 1972 werden de tellingen even onderbroken, maar daarna zijn zij weer compleet. Zoals reeds opgemerkt duurde het tot 1972 al eer zich bij het Gemaal De Blocq van Kuffeler zwaluwen vestigden. Hierbij dient te worden opgemerkt dat in tegenstelling tot de drie andere gemalen die aan de buitenzijde uit beton en stenen bestaan, de wanden van De Blocq van Kuffeler van metaal vervaardigd zijn. Het gladde oppervlak zal de Huiszwaluwen weinig kansen geven om aan te nestelen. Bovendien ontbreekt een overhangende dakrand. Slechts aan de achterzijde van dit gemaal bevindt zich een betonnen rand die als een geschikte nestelplaats kan worden aangeduid. Bij de meeste vogelsoorten is aan de hand van lang lopende tellingen wel een bepaalde tendens te ontdekken. Bij de Huiszwaluw is



Hoge Knarsluis, geïsoleerd liggend object op de grens van Oostelijk en Zuidelijk Flevoland, februari 1986.

Foto: Rijkswaterstaat, Directie Zuiderzeewerken.

dat echter veel moeilijker. Zo is in de tabel te zien dat het aantal nesten per lokatie aan zeer grote schommelingen onderhevig is. Ook kon een nieuwe vestiging zoals bij het Gemaal De Blocq van Kuffeler in zeer korte tijd een redelijk aantal nesten bezitten, maar enkele jaren later treedt er weer een sterke daling op. Een topjaar bij de ene lokatie betekent niet automatisch ook een topjaar bij de andere broedplaatsen. Evenzo betekent een dieptepunt in het aantal nesten op de ene plek niet vanzelfsprekend een dieptepunt voor de andere kolonies.

Natuurlijk is dit een situatie die zich vrij lokaal voordoet, maar ik meen te mogen stellen dat zij kenmerkend is voor de Huiszwaluw. Berichten over sterke achteruitgang van het aantal broedvogels moeten daarom kritisch worden bekeken.

herfst van 1974 (Taapken 1975, Harder 1978). Welke verklaring er gegeven moet worden voor de sterke achteruitgang van de laatste drie jaren is vooralsnog een raadsel. Dat juist in 1984 en 1985 bij het Gemaal De Blocq van Kuffeler een toename van het aantal nesten optreedt is geheel te danken aan ingrijpen door de mens. Over de gehele lengte van de nestwand heeft men namelijk een houten latje gemonteerd speciaal ten behoeve van de Huiszwaluwen.

Deze 4 cm dikke lat is circa 12 cm onder de overstekende betonnen rand gemonteerd. Alle nesten zijn op deze houten rand gesitueerd. Een goed idee met goede resultaten!

Lage en Hoge Knarsluis

De naam Huiszwaluw veronderstelt dat deze vogelsoort zich bij of vlak bij de menselijke

jaar	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985
Lage Knardijk- sluis	max. 45	42-49	75	108	140	106	103	105	131	102	101	117	133	119	87	70
Hoge Knar- sluis	max. 45	max. 45	47	63	102	106	82	126	89	123	144	169	188	153	125	105
totaal	(90)	(87-94)	122	171	242	212	185	231	220	225	245	286	321	272	212	175

Tabel 2. Aantal huiszwaluwnesten aan de Lage en Hoge Knarsluis.

Toch is er meer te zeggen over de resultaten in tabel 1. Zonder al te veel moeite kan worden gesteld dat voor de zwaluwen die aan de gemalen nestelden, goede broedseizoenen waren 1968, 1969, waarschijnlijk 1970 en 1973, vooral 1974, mogelijk 1978, 1981 en 1982.

Zeer slechte jaren waren mogelijk 1971, vooral 1975 en 1976 en het meest recent 1983, 1984 en 1985. De achteruitgang in 1975 (en 1976) werd landelijk toegeschreven aan de zogenaamde 'zwaluwencatastrofe' in de

bebouwing ophoudt. Voor de reeds besproken gemalen gaat dat wel op. Bij de beide Knarsluizen ontbreekt echter iedere bebouwing. Deze geïsoleerd liggende objecten op de grens van Oostelijk en Zuidelijk Flevoland liggen hemelsbreed 10 km bij elkaar vandaan. De dichtstbijzijnde andere kolonies zijn die aan de brug in de Buizerdweg (4,5 km) en Gemaal Lovink (5,5 km).

In tabel 2 is te zien dat aanvankelijk het aantal nesten aan de Lage Knarsluis wat hoger



Hoge Knarsluis, bijna alle nesten bevinden zich aan de onderzijde van de bovenconstructie, februari 1988.

Foto: Rijkswaterstaat, Directie Zuiderzeewerken.

lag dan van de Hoge Knarsluis. In de jaren 1977, 1978, 1979 treedt hierin verandering op. Sindsdien heeft juist de Hoge Knarsluis meer nesten. Een verklaring hiervoor is moeilijk te geven. Het zou wel eens mogelijk kunnen zijn dat er uitwisseling is tussen deze twee kolonies. De bouwconstructie van beide Knarssluisen is precies hetzelfde en ook de omgeving verschilt weinig.

Na de opbouwperiode van beide huiszwaluwkolonies zien wij dat 1974 een goed broedseizoen was bij deze vestigingen, mogelijk ook 1977 en vervolgens de gehele periode 1980-1983. Vooral 1982 was hier een geweldig topjaar te noemen! Deze resultaten komen aardig overeen met die van de gemalen uit tabel 1.

Een slecht broedseizoen was voor de Knarssluisen vooral in 1976 en in mindere mate 1975. De spectaculaire achteruitgang bij de gemalen in 1975 spreidde zich hier dus eigenlijk over twee broedseizoenen uit.

Na het geweldige seizoen van 1982 liep het aantal nesten vrij resoluut terug tot ver onder de tweehonderd. Ook dit beeld komt overeen met dat bij de gemalen.

Nijkerkersluis en Houtribsluizen

Vanaf 1974 werden deze twee sluiscomplexen bij het inventarisatieonderzoek betrokken. Over het verloop van het aantal nesten bij de Nijkerkersluis vóór dat jaar is niets bekend. Vrijwel alle nesten bevinden zich steeds aan de onderzijde van het brug-

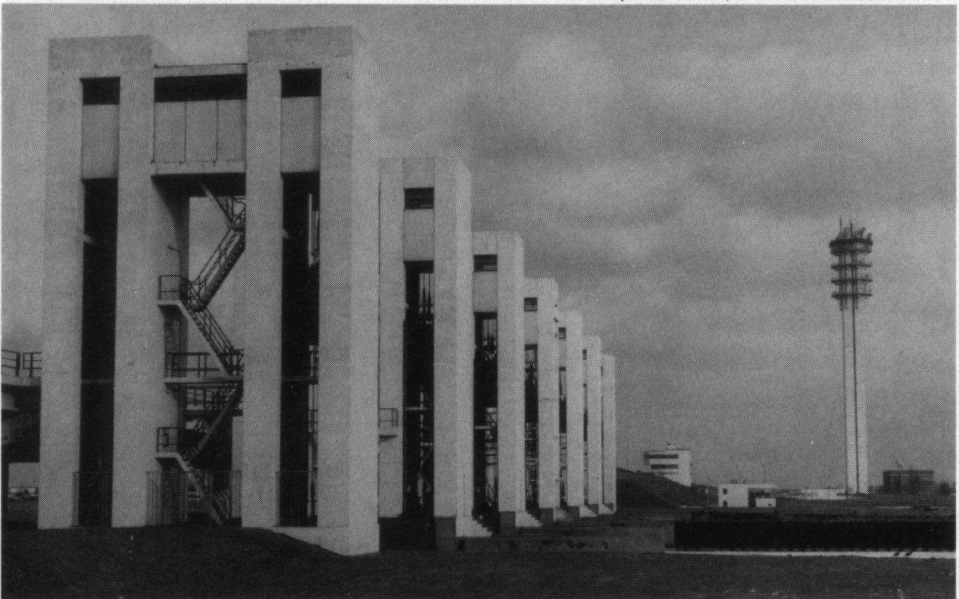
gedeelte. Een klein aantal Huiszwaluwen broedt er jaarlijks aan de torens van de hefinrichtingen pal naast deze brug.

Aan de Houtribsluizen zaten voor 1974 waarschijnlijk nog geen nesten. Deze sluis is bovendien ook veel later gebouwd dan de Nijkerkersluis. De getelde nesten bij de Houtribsluizen bevonden zich in alle jaren in de zeven hoge torens naast het bruggedeelte. Op geen andere plaats van dit complex werden nesten aangetroffen. Tabel 3 geeft een overzicht van de onderzoekresultaten.

Bij de bespreking van de gemalen en Knarssluisen werd geconstateerd dat 1974 een zeer goed broedseizoen is geweest. Helaas kunnen wij dat met behulp van tabel 3 niet vaststellen, omdat er uit 1973 geen vergelijkingsmateriaal is. Toch is het opmerkelijk dat juist in het topjaar 1974 aan de Houtrib twee nesten waren en dat het daarna tot 1979 duurde voor er zich weer Huiszwaluwen vestigden. Van de slechte resultaten die er in 1975 vast te stellen waren in de andere kolonies, is bij de Nijkerkersluis niets te bespeuren. De omvang van de kolonie nam zelfs toe en bereikte zijn hoogtepunt in 1980. Daarna ging het bergafwaarts met deze broedlokatie. Ook in het goede broedseizoen van 1982 liep het aantal nesten verder achteruit. Duidelijke oorzaken voor dit verval zijn er niet aanwezig. De kolonie van de Houtribsluizen trok zich van alle genoemde negatieve ontwikkelingen in de laatste jaren niets aan. Zij groeide uit tot een vestiging met tussen de 120 en 140

Houtribsluizen, overzicht van de zeven heftorens waarin zich alle nesten bevinden, 6 maart 1978.

Foto: Rijkswaterstaat, Directie Zuiderzeewerken.**



Jaar	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985
Nijkerkersluis	72	77	97	134	180	162	189	175	138	132	111	87
Houtribsluizen	2	—	—	—	—	19	?	?	117	136	123	132
totaal	74	77	97	134	180	181	(189)	(175)	255	268	234	219

Tabel 3. Aantal huiszwaluwnesten aan de Nijkerkersluis en de Houtribsluizen.

nesten. Kennelijk waren de omstandigheden voor Huiszwaluwen op deze piek vele malen gunstiger dan elders.

Bruggen

Het jaar 1973 betekende voor het zwaluwenonderzoek in de Flevopolders een verdere uitbreiding van de te onderzoeken bouwwerken. Er werd een begin gemaakt met het tellen van huiszwaluwnesten aan bruggen. Het betreft hier bruggen die over een waterweg liggen en zich buiten de bebouwde kom bevinden. Evenals de Knarsluizen zijn dit meestal vrij geïsoleerd liggende bouwwerken in de polders. Overigens nemen deze bruggen als nestplaats nog een bijzondere plaats in. Voor zover mij bekend zijn er zeer weinig andere plekken in Nederland waar ook Huiszwaluwen aan bruggen nestelen.

Na 1973 is het aantal gecontroleerde bruggen verder uitgebreid tot circa twintig. De indruk werd verkregen dat er zich buiten deze bruggen geen andere bruggen in de beide Flevopolders bevonden waaraan Huiszwaluwen nestelden. Om dat toch eens met zekerheid vast te stellen zijn in 1978 alle op dat moment bestaande bruggen (34) afgezocht op zwaluwnesten. Het resultaat hiervan was dat er aan de vrij nieuwe brug Fluitweg/Lage Vaart een beginnende kolonie ontdekt werd. Naderhand bleek dat er in 1978 ook nog een brug vergeten was namelijk die van de Larseringweg/Lage Vaart.

Aan alle andere extra onderzochte bruggen werden geen nesten aangetroffen. In de jaren na 1978 werd de controle weer teruggebracht tot de circa twintig van vóór die tijd. In tabel 4 is te zien welke veranderingen er zijn opgetreden gedurende de laatste dertien jaren bij de brugkolonies.

Of 1974 in vergelijking met 1973 een goed broedseizoen geweest is kan ook hier niet worden vastgesteld. In ieder geval nam het aantal nesten geleidelijk toe tot maximaal 360 in 1978. Van een grote terugval in 1975 en/of 1976 is hier niets merkbaar! Na 1978 zakte het aantal huiszwaluwnesten in korte tijd weer tot 202 nesten in 1981. Dat jaar wordt direct gevolgd door, net als bij de meeste andere kolonies, een zeer goed broedseizoen 1982. Vervolgens volgt dan de terugval van de laatste drie jaren zoals eveneens bij vrijwel alle andere lokaties. Bij de bruggen is deze afname vrij fors te noemen.

Totaalbeeld

Wanneer wij nu een totaalbeeld willen verkrijgen van de ontwikkelingen in alle hierboven beschreven broedplaatsen moeten wij als volgt te werk gaan. Allereerst blijkt dat er een aantal broedplaatsen niet elk jaar geteld is. Deze zijn voor het totaalbeeld dan minder bruikbaar en worden daarom hier niet bij betrokken. Ook de brug aan de Torenvalkweg is om een trend in het populatieverloop te ontdekken evenmin van belang.

Nijkerkersluis, onderaanzicht van het bruggencomplex met links de heftoren, februari 1986. Foto: Rijkswaterstaat, Directie Zuiderzeewerken.



jaar	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985
Runderweg/Oostervaart		73	55	50	19	29	7	10	1	2	—	—	1
Larserringweg/ Lage Vaart						?	9	10	—	14	17	15	10
Larserringweg/Lage Vaart	56	34	31	—	27	52	72	61	23	15	35	8	9
Buizerdweg/ Lage Dwarsvaart	36	73	62	86	89	83	71	59	71	104	92	56	33
Torenavkweg/ Lage Dwarsvaart	2	—	—	42	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Meerkoetenweg/ Larservaart		2	3	—	2	6	8	11	9	12	4	1	—
Rietweg/Larservaart		8	10	10	26	45	50	43	27	40	52	27	18
Spiekweg/Hoge Vaart		52	60	70	101	142	99	86	43	96	53	57	42
Fluitweg/Lage Vaart						3	13	?	28	30	2	?	?
totaal	(94)	242	221	258	264	360	329	280	202	313	255	164	113

Tabel 4. Aantal huiszwaluwnesten aan bruggen.

Vervolgens valt te constateren dat de kolonies die overblijven, compleet geteld zijn vanaf 1974. Deze resterende gegevens omvatten twaalf kolonies en zijn samengevoegd in tabel 5 (niet hierin opgenomen zijn dus Gemaal Colijn, Houtribsluizen, brug Larserringweg/Lage Vaart, brug Torenavkweg/Lage Dwarsvaart en brug Fluitweg/Lage Vaart). Door de totalen om te rekenen tot een index-

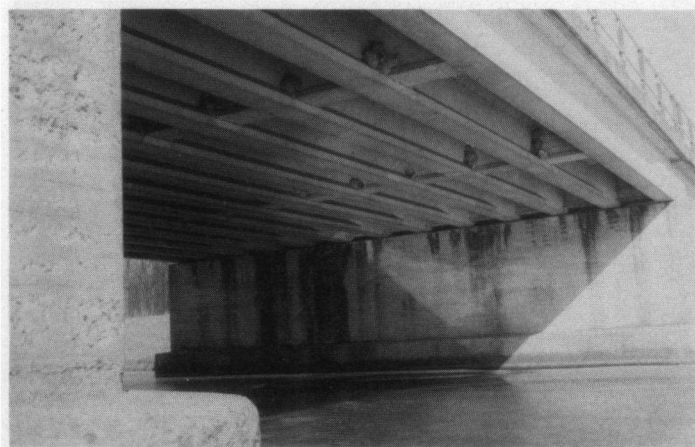
geconcludeerd dat 1974 een goed broedseizoen is geweest. Daarna daalt het aantal nesten met 23 procent, waarschijnlijk als gevolg van de eerder genoemde 'zwaluwenkatastrofe'.

In het jaar 1976 zijn de gevolgen van 1975 nog goed merkbaar, de stand loopt zelfs nog wat verder terug. Gelukkig kondigt zich in 1977 weer een licht herstel aan. Dit zet zich door

jaar	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985
gemalen	391	216	163	190	237	245	248	278	280	94	79	79
Knarsluizen	242	212	185	231	220	225	245	286	321	272	212	175
Nijkerker-sluis bruggen	72	77	97	134	180	162	189	175	138	132	111	87
totaal	947	726	661	819	994	939	952	913	1008	734	551	444
Indexcijfer %	100%	77%	70%	86%	105%	99%	101%	96%	106%	78%	58%	47%

cijfer zijn de verschillen en overeenkomsten per broedseizoen beter zichtbaar. In dit geval is het jaar 1974 op honderd gesteld. Uit de besprekingen van de tabellen 1 en 2 was al

en het goede peil handhaaft zich met lichte schommelingen tot het topjaar 1982. Daarna verschijnt een zeer groot deel van de populatie Huiszwaluwen niet meer op de



Brug Rietweg/Larservaart. De bruggen in Flevoland bestaan gewoonlijk uit drie delen. In het middelste deel bevinden zich doorgaans de meeste huiszwaluwnesten, februari 1988.
Foto: Rijkswaterstaat, Directie Zuiderzeewerken.

broedgebieden. De terugval tot 78 procent in 1983 behoort nog tot de normale fluctuaties bij de Huiszwaluw. Dat een jaar later deze terugval nog wat groter kan worden zagen wij al in 1975-1976 en dit herhaalt zich in 1984. De verschillen tussen de eerste twee jaren waren evenwel veel geringer dan wat er gebeurde in 1983-1984. In 1984 was de stand ten opzichte van 1982 praktisch gehalveerd. En daarna zette de achteruitgang zich in 1985 nog verder door tot een bedenkelijk niveau! Wat moeten wij nu van deze ontwikkeling verwachten?

In dit stadium is dat nog moeilijk te zeggen. Immers uit alle tellingen blijkt dat Huiszwaluwen in staat zijn binnen twee of drie jaar een kolonie gemakkelijk te verdubbelen of te halveren (en vaak zelfs meer dan dat). Natuurlijk moeten wij met argusogen de Huiszwaluwen nauwkeurig blijven gadeslaan. In de praktijk betekent dat onder andere doorgaan met het tellen van de nesten van deze wonderbaarlijke vogels.

Ten slotte

Veel is er in het bovenstaande al besproken, de bedoeling was weer te geven welke ontwikkelingen er in de loop der jaren merkbaar waren bij deze broedvogels. Onbesproken gebleven zijn onder andere de bijna 900 pachtbedrijven in Oostelijk Flevoland. Daar waren in 1978 naar schatting circa 3200 huishalwunesten. Hoeveel zijn daar nu nog van over? Hoe zou het zijn met de omvang van het aantal nesten in alle woonplaatsen van Flevoland? In 1978 waren dat er 487. Op grond van alle tellingen en een enquête in 1978 werd het totale aantal broedparen voor beide Flevopolders in dat jaar zelfs op 5048 geschat (Harder 1979)! Het is natuurlijk een hele klus, maar het zou prachtig zijn dit overzichtelijke telgebied



Een afgestoten nest van Huiszwaluwen met eieren bij het Gemeaal Lovink in Oostelijk Flevoland. Foto naar een dia van Jelle Harder.

weer eens in zijn totaliteit te onderzoeken. Een ander belangrijk onderdeel waarover wij nog niet geschreven hebben, is de verstoring van huishalwunesten door opzettelijk ingrijpen van de mens. In de loop der jaren kom je dat bij tellingen telkens weer tegen, zelfs bij allerlei rijksgebouwen. De meest markante voorbeelden hiervan zijn wel die van het Dijksmagazijn in Lelystad-Haven en het Gemeaal Lovink.

Het aantal nesten aan het Dijksmagazijn lag al jaren tussen de 90 en 130 nesten. In 1978 bereikte deze kolonie zijn top met 168 nesten aan een muurlengte van circa twintig meter. Voor de beheerder van dit rijksgebouw was dat aanleiding om hieraan eioenhandig een eind te maken. Hij had genoeg van de uitwerpselen van de Huiszwaluwen en eind mei, begin juni 1979 verwijderde hij alle op dat moment aanwezige huishalwunesten en

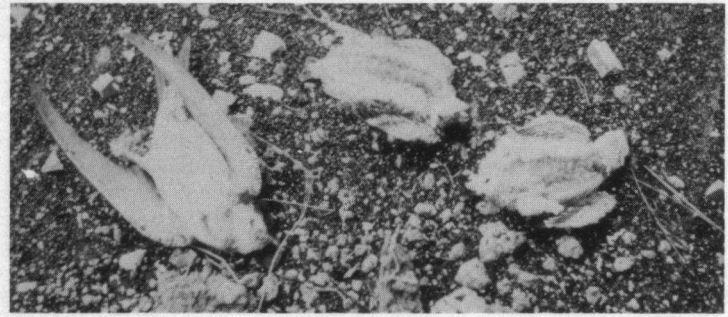


Brug Rietweg/Larservaart, de nesten bij deze brug bevinden zich verspreid over de gehele onderzijde van de brug. Uit vergelijking met de andere bruggen blijkt dat de nesten bij voorkeur op de balkonconstructie aan de onderzijde van de bruggen worden gebouwd, februari 1988. Foto: Rijkswaterstaat, Directie Zuiderzeewerken.



Brug Buizerdweg/Lage Dwarsvaart, de nesten bevinden zich aan beide zijanten van de brug. De onderzijde van de brug is vlak en daardoor minder geschikt om nesten aan te bouwen, februari 1986.

Foto: Rijkswaterstaat, Directie Zuiderzeewerken.



Dode Huiszwaluwen en dode Jonge Huiszwaluwen na het reinigen van het Gemaal Lovink, Oostelijk Flevoland op 25 augustus 1978. Foto naar een dia van Jelle Harder.

smeerde de nestplaats in met een vetachtige substantie! Aldaar heeft zich nooit meer één Huiszwaluw laten zien....

Bij het Gemaal Lovink speelde zich een jaar eerder in 1978 het volgende af. Op 14 juli telde wij aan dit rijksgebouw 55 huiszwaluw-nesten. Tijdens een tweede controle op 25 augustus bleken alle nesten compleet met eieren en jongen van het gebouw te zijn gespoet. De restanten lagen op de grond!

Een straalbedrijf uit Holten had opdracht gekregen van de directie Zuiderzeewerken om het gemaal weer eens een goede onderhoudsbeurt te geven. Half augustus was men hieraan begonnen. Kennelijk was het onmogelijk deze werkzaamheden een maand uit te stellen tot alle zwaluwen uitgevlogen waren... Bescherming van huiszwaluwkolonies is dus

noodzaak. Zelfs aan rijksgebouwen, waarbij je toch het nodige begrip van de beheerder mag verwachten.

Teneinde onnodige verstoring van kolonies te voorkomen dient er daarom meer voorlichting te komen, speciaal bij die bewoners (beheerders) die al een kolonie aan hun huis (gebouw) bezitten. Het is bovendien het overwegen waard om te onderzoeken welke mogelijkheden er zijn beheerders van grote kolonies -bijvoorbeeld meer dan vijftig nesten- na een geslaagd broedseizoen zonder verstoring een geldpremie beschikbaar te stellen. Dit in navolging van de werkwijze bij enkele andere vogelsoorten in ons land.

Voor de vogelbeschermers valt er dus nog genoeg te doen!

* Met dank aan Jules Philippona voor het beschikbaar stellen van al zijn telgegevens over het Gemaal Colijn. ** Met dank ook aan Rijkswaterstaat, Directie Zuiderzeewerken voor het maken en beschikbaar stellen van fotomateriaal.

■ Jelle Harder, Meteorstraat 45, 1223 ER Hilversum.

LITTERATUUR:

Harder, J. (1978): De Huiszwaluw als broedvogel in Zuidelijk en Oostelijk Flevoland in de periode 1966-1977. Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken. Vogels in het Gooi : 65-80.

Harder, J. (1979): Het huiszwaluwenonderzoek in de Flevopolders in 1978. Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken. De Korhaan, 13(4) : 99-108.

Taapken, J. (1975): De zwaluwencatastrofe in de herfst van 1974. Het Vogeljaar 23 (1) : 10-11.